

Kuźnicka, Barbara / Kuźnicki, Leszek

Leibniz i Saska Akademia Nauk - uroczystości jubileuszowe (Lipsk 9-12 kwietnia 1996)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 42/1, 178-180

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

generalnego FSNT NOT. Wyrażono m.in. celowość częstszego organizowania tego rodzaju sympozjów, ułatwiających kontakty ludzi nauki i techniki w kraju i na obczyźnie. Imprezę zakończono wspólną kolacją towarzyską.

Zdzisław Mikulski
(Warszawa)

LEIBNIZ I SASKA AKADEMIA NAUK – UROCZYŚCISCI JUBILEUSZOWE
(LIPSK 9–12 KWIETNIA 1996)

Rodowód saskiej nauki, bogaty i wszechstronny, jest współcześnie odtwarzany z ogromnym pietyzmem w badaniach historycznych, ale również dynamicznie rozwijanych kontaktach i współpracy międzynarodowej, m.in. w organizowaniu konferencji naukowych, mających na celu opracowanie nowych syntez, zgodnie z założeniami współczesnej interdyscyplinarnej metodologii.

W dniach 9–12 kwietnia 1996 roku odbyły się w Lejdzie dwie konferencje jubileuszowe. Pierwsza z nich *Nauka i kształtowanie świata* (9–11.04.br.), poświęcona była 350-leciu urodzin wielkiego filozofa i uczonego Gottfrieda Wilhelma Leibniza (1646–1716), druga uroczystość (12.04.br.) – 150-lecie powołania Saskiej Akademii Nauk w Lipsku.

Gottfried Wilhelm Leibniz urodził się w Lipsku 21 czerwca 1646 roku. Ojciec jego był prawnikiem, profesorem etyki. Leibniz bardzo wczesnie rozpoczął drogę naukową. Już w wieku 17 lat, po odbyciu 2-letnich studiów prawniczych na Uniwersytecie Lipskim, uzyskał stopień bakałarza na podstawie pracy *De principio individui* (1663), po następnych latach studiów, tym razem – matematycznych, na uczelni w Jenie opublikował dysertację pt. *De arte combinatoria*, na podstawie której przyznano mu stopień doktora filozofii. Miał wówczas 20 lat.

Zainteresowania i poglądy młodego Leibniza kierują się jednak raczej ku karierze dyplomatycznej czy politycznej niżli ku naukowej. Toteż próbuje uzyskać wpływy możliwych osobistości dla zrealizowania swoich, niezwykle wówczas rewolucyjnych, celów zreformowania układów politycznych w Europie i powołania instytucji, które rozwijałyby naukę. W latach 1672–1676 przebywa w Paryżu, zaznajamiając się z nowymi kierunkami wiedzy o przyrodzie. Dąży do znalezienia systemu, który stanowiłby klucz do zrozumienia świata przyrody.

Od 1676 roku aż do śmierci Leibniz był oficjalnie bibliotekarzem na dworze księcia Brunszwiku-Luneburgu i Hanoweru. Podczas licznych podróży, związanych z wykonywaniem zawodowych powinności Leibniz nawiązuje liczne kontakty z intelektualistami różnych narodowości. Wytrwale i uparcie stara się o wpływy i mecenat dla swoich planów. Jednakże konflikt z Newtonem i walka o przyznanie pierwszeństwa w odkryciach matematycznych i fizycznych oraz niechęć ze strony dotychczasowego protektora, księcia Hanoweru, ówczesnego już króla

angielskiego Jerzego I, spowodowały, że ten wielki myśliciel, twórca i organizator nauki zmarł w zapomnieniu, dnia 14 listopada 1716 roku.

Trzydniowe obrady symposium leibnizowskiego dotyczyły całokształtu jego twórczych dokonań. Referaty wygłaszane głównie przez uczonych niemieckich przedstawione były na posiedzeniach następujących sesji:

Leibniz i tradycje naukowych stowarzyszeń w Europie, Filozofia, Polityka naukowa, Teoria poznania filozofii języka, Przyrodoznawstwo, matematyka, technika, Teologia, Publikacje Leibniza, dzieje twórczości. Historyków nauk przyrodniczych szczególnie może zainteresować referat François Duchesneau z Montrealu na temat: *Leibniza modele nauki o przyrodzie.*

Działalność i twórczość Leibniza była wyjątkowo rozległa. Z tych względów uchodzi on za prekursora zarówno nowych kierunków w kilku dziedzinach nauki, przede wszystkim w filozofii i matematyce, jak również nowych, oryginalnych podejść z zakresu organizacji nauki. Jest on niewątpliwie twórcą tzw. roboczej koncepcji akademii nauk. Jej realizacją była Pruska Akademia Nauk, ustanowiona w Berlinie (1700), której Leibniz był pierwszym prezesem. Działając jako doradca Piotra I miał też znaczący udział w kształcie i koncepcji Petersburskiej Akademii Nauk.

Badając w przeszłości, jak i obecnie, życie i twórczość Leibniza, można go również uznać za jednego z prekursorów uniwersalizmu. Ten aspekt jego twórczości chcielibyśmy szczególnie uwypuklić.

Uniwersalizm *implicite* pojawiał się w mniej czy bardziej znaczącej formie w wielu prądach filozoficznych, poczynając od starożytności. Z pewnością można go odnaleźć również u Kanta i Hegla, a bardziej współcześnie – u Husserla, zaś wśród żyjących – u Habermasa. W naszym przekonaniu, to jednak przede wszystkim Leibniz wskazał, iż dialog pozwala na budowanie społeczeństwa ponad wszelkimi różnicowaniami i podziałami. To on też dokonał próby uniwersalnej syntezy światopoglądowej. Poglądy Leibniza nie były spójne – obok tendencji uniwersalistycznej w jego pismach występuje tendencja indywidualistyczna, dotyczy to ontologii. W zakresie epistemologii i semiotyki, jego poglądy są jednolite i wyznaczone tylko przez tendencje uniwersalistyczne. Leibniz dążył do pogodzenia poglądów, jakie były formułowane przed nim, z poglądami mu współczesnymi. Odnosiło się to również do ocen i norm etycznych. Wszystkie normy etyczne mają wspólną cechę. Jest nią uznanie szczęścia człowieka za dobro stanowiące cel dążeń ludzkich. Z generalnego nakazu dbałości o utrzymanie harmonii świata wynika nakaz dbałości o dobro innych ludzi, i to zarówno o ich dobro psychiczno-moralne, jak i dobro fizyczne, czyli o uchronienie ich od bólu fizycznego. Zdaniem Leibniza, świat obecny nie jest pod tym względem idealny, ale zdąża ku harmonii fizycznej i moralnej. Wszystkie te sformułowania są zastanawiająco bliskie postulatam uniwersalistów.

W adresie przekazanym podczas uroczystości w dniu 12 kwietnia 1996 r. Leszek Kuźnicki między innymi stwierdził:

„Niech mi wolno będzie wspomnieć, że Polska Akademia Nauk z satysfakcją rozwija kontakty partnerskie z Saską Akademią Nauk. Pragnę podkreślić, że tradycyjnie dobre w przeszłości bezpośrednie kontakty naszych uczonych, obecnie w nowych warunkach są nadal utrzymywane i rozwijane. Nie formalizowaliśmy współpracy. Nie mamy umowy partnerskiej. Chcemy uruchamiać te czynniki, które zwiększają zaangażowanie i efektywność indywidualnych badaczy w dwustronnej współpracy.

Zintensyfikowanie wymiany informacji naukowej powinno pomóc we wzajemnym poznaniu zainteresowań i możliwości partnerów w podejmowaniu nowych projektów badawczych. Jesteśmy zainteresowani w formach naukowej współpracy, które będą służyć rozwojowi młodych przyszłościowych talentów naukowych, których osiągnięcia wzbogacą skarbnicę nauki w XXI wieku [...]

Za szczególnie znaczące kierunki współpracy badawczej przyjęliśmy: niemiecko-słowiańskie nazewnictwo, badania rozwoju regionalnego w wymiarze historycznym, pogłębienie badań stosunków polsko-saskich w związku z przypadającą w 1997 r. rocznicą dynastii Saskiej, a także w jak najbardziej współczesnym i przyszłościowym znaczeniu – badania ekologiczne obszarów transgranicznych [...]

Polska Akademia Nauk wysoko sobie ceni fakt, że przedstawiciele jej kierownictwa są zapraszani co roku na otwarte posiedzenia Saskiej Akademii Nauk dla uczczenia rocznic urodzin i śmierci jej znakomitego Patrona Gottfrieda Wilhelma Leibniza. Chciałbym życzyć wspólnocie uczonych Saskiej Akademii Nauk dalszych osiągnięć w jej zaszczytnym dziele służenia nauce, ludziom i postępowi cywilizacyjnemu”.

Barbara Kuźnicka, Leszek Kuźnicki
(Warszawa)

LABORATORIA CHEMICZNE, ICH ROZWÓJ, ROLA I TEMATYKA
WARSZTATY W LIZBONIE, 26–27 LISTOPADA 1996 R.

W dniach 26 i 27 listopada 1996 r. odbyły się w Lizbonie Warsztaty dyskusyjne poświęcone rozwojowi, roli i tematyce badawczej laboratoriów chemicznych. Zorganizowane zostały przez European Science Foundation w ramach tematu *Ewolucja chemii w Europie 1789–1939*. Zgodnie z regulaminem ESF organizatorzy Warsztatów prof. Ana Luisa Janeira (Lizbona) oraz prof. Christof Meinel (Regensburg) według swego uznania zaprosili 24 osoby (5 z Włoch, po 3 z Francji i Niemiec, po 2 z Portugalii i z Wielkiej Brytanii, i po 1 z Meksyku, Brazylii, Węgier, Litwy i Polski).

Z przedstawionych referatów wyłonił się obraz dawnych ogromnych pomieszczeń, wypełnionych wielkimi piecami, retortami i alembikami, które po wprowadzeniu dmuchawki, palników i ogniw elektrycznych zmniejszyły się do